



LEDA

LEKSIKOGRAFER
I DANMARK

LEDA-Nyt nr. 71 – marts 2021

ISSN 1603-7006 Redigeret af Asgerd Gudiksen og Malene Ullerlund Madsen

Meddelelser fra bestyrelsen	s. 2
Indkaldelse til medlemsmøde	s. 3
Indkaldelse til generalforsamlingen 21. april	s. 4
Pär Nilsson: SAOB – nu och i framtiden	s. 5
Lina Henriksen og Sussi Olsen: FedTerm skal samle hele EU's terminologi i én platform	s. 9
Kend din leksikograf	s. 12
Kort nyt fra den leksikografiske verden	s. 14

Medlemsmøde

Fornavne og relationer. Et nyt dansk personnavneleksikon

Birgit Eggert & Bo Nissen Knudsen

Navneforskning, Københavns Universitet

Onsdag d. 21. april kl. 15

Mødet afholdes digitalt

Link udsendes ca. en uge før

Meddelelser fra bestyrelsen

Husk kontingentbetaling direkte til NFL

Vi minder om at et eventuelt medlemskontingent til NFL fra 2020 betales direkte til NFL, og ikke længere gennem LEDA. Kontingentet betales direkte på NFL's hjemmeside: https://nordisk-leksikografi.com/bli_medlem-2.html.

Kontingentindbetaling til LEDA i 2021

Da der i 2020 ikke har været afholdt fysiske medlemsmøder, vil bestyrelsen stille forslag om at der i 2021 **ikke** skal betales kontingent til LEDA (jf. indkaldelsen til generalforsamling s. 4). Hvis du alligevel er kommet til at indbetale 150 kr. til reg.nr. 5301 konto 0275666, bedes du kontakte kassereren, Ida Elisabeth Mørch, på moerch@dsn.dk og aftale nærmere om tilbagebetaling.

Hvis du kender potentielle nye medlemmer som vil være interesseret i et gratis medlemskab i 2021, så tøv ikke med at invitere vedkommende til medlemsmøderne. Nye medlemmer kan melde sig ind ved at kontakte kassereren.

Imellem hvert nyhedsbrev lægges nyheder på vores hjemmeside: <http://leksikografer.dk>.

LEDA-Nyt udgives af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) og udkommer to gange om året.

LEDA-Nyt udsendes fast til LEDAs medlemmer, og ældre numre af tidsskriftet kan desuden downloades fra LEDAs hjemmeside (www.leksikografer.dk).

Bidrag til næste nyhedsbrev sendes til formanden inden 1. oktober 2021.

Dette nummer er redigeret af Asgerd Gudiksen og Malene Ullerlund Madsen.

LEDA er en forening der fungerer som forum for praktisk og videnskabeligt ordbogsarbejde og ledes af en bestyrelse, som frem til næste generalforsamling består af:

Asgerd Gudiksen (Ømålsordbogen, NorS, Københavns Universitet), formand, gudik@hum.ku.dk

Ida Elisabeth Mørch (Dansk Sprognævn), kasserer, moerch@dsn.dk

Malene Ullerlund Madsen (Ordbogen A/S), mum@ordbogen.com

Patrick Leroyer (Center for leksikografi, Aarhus Universitet), pl@cc.au.dk

Jonas Jensen (DSL), jj@dsl.dk

Susanne Lervad (Center for Tekstilforskning, Saxo, Københavns Universitet), npf698@hum.ku.dk

Henrik Køhler Simonsen (MSC, Copenhagen Business School), hks.msc@cbs.dk

Medlemsmøde

Birgit Eggert & Bo Nissen Knudsen
Navneforskning
Københavns Universitet

Fornavne og relationer. Et nyt dansk personnavneleksikon

Dansk Navneleksikon er et igangværende projekt som etablerer et web-leksikon med danske personnavne. Den første udgave af leksikonet inkluderer data om betydning og oprindelse for de hyppigste fornavne i Danmark i dag og bliver efter planen tilgængelig på nettet i løbet af 2021.

Danske personnavne har oprindelse i mange forskellige sprog og er kommet til Danmark i forskellige kultursammenhænge og tidsperioder. Dermed har hvert enkelt navn sin egen plads i navnehistorien, men på samme tid hænger de forskellige navne også sammen med hensyn til oprindelse, dannelsesmåde osv. I leksikonet udnytter vi relationerne mellem navne og navneformer til at overskueliggøre deres udvikling og indbyrdes sammenhæng. Samtidig tilføjes hvert enkelt navn og navneform "tags" med oplysninger om egenskaber som f.eks. sproglig oprindelse, dannelsesmåde m.m. Disse "tags" kan bruges til at trække navne med fælles egenskaber ud til forskning eller andre formål. Det digitale format kræver entydighed i forhold til navnenes relationer, og det betyder at der ofte skal foretages valg om hvad der fx adskiller en stavevariant, en udvikling og en dannelse til et andet navn. Og hvor går grænserne mellem fx et dansk og et nordisk navn, mellem et kælenavn og en afledning eller mellem et tysk, et nederlandsk og et engelsk navn? Senere udgaver af leksikonet skal suppleres med de hyppigste mellem- og efternavne samt flere fornavne, og vi håber at få finansiering til at udbygge leksikonet med kvantitative data om navnenes brug og udbredelse i Danmark fra ca. 1900 til i dag.

I foredraget redegøres der for tankerne bag leksikonets udformning både med hensyn til den igangværende første udgave og med hensyn til ønsker og planer om senere udgaver og udvidelser.

Onsdag d. 21. april kl. 15

Mødet afholdes digitalt
Link udsendes ca. en uge før

Indkaldelse til generalforsamling 2021 i LEDA

Onsdag den 21. april kl. 17.00

Generalforsamlingen afholdes digitalt

Link udsendes ca. en uge før

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent og referent.
2. Formanden aflægger beretning.
3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab.
4. Fastsættelse af kontingent.
5. Valg af to bestyrelsesmedlemmer og en suppleant. På valg er bestyrelsesmedlemmerne Ida Elisabeth Mørch (indvalgt 2017), Malene Ullerlund Madsen (indvalgt 2019) samt suppleant Henrik Køhler Simonsen (indvalgt 2020, ekstraordinært for ét år).
6. Valg af revisor og revisorsuppleant. På valg er Christian Becker-Christensen og Anita Ågerup Jervelund.
7. Eventuelt

Ad 4. Fastsættelse af kontingent. Bestyrelsen foreslår at 2021 bliver et kontingentfrit år, fordi foreningen kun har afholdt digitale møder i 2020 og første halvdel af 2021 og derfor ikke har haft udgifter til medlemsmøder. Kontingentfriheden foreslås også at gælde for personer der melder sig ind i foreningen i 2021.

Ad 5. Ida Elisabeth Mørch, Malene Ullerlund Madsen og Henrik Køhler Simonsen er villige til genvalg. Andre kandidater er naturligvis velkomne til at melde sig til formanden, Asgerd Gudiksen, på gudik@hum.ku.dk, eller ved selve generalforsamlingen.

Ad 6. Både Christian Becker-Christensen og Anita Ågerup Jervelund modtager genvalg.

Vi håber meget at det i 2022 vil være muligt at genoptage traditionen med et glas vin og en snack under generalforsamlingen. Under eventuelt kan vi tage op om der er interesse for at vi til efteråret går ud og spiser sammen efter et medlemsmøde hvis det kan lade sig gøre til den tid, når den traditionelle sammenspisning efter generalforsamlingen også i år må aflyses.

SAOB – nu och i framtiden

Pär Nilsson

Svenska Akademiens ordbok (SAOB), det ännu inte avslutade ordboksprojekt som pågått under längst tid i Norden, befinner sig i en händelserik tid. I det följande presenteras en kort statusrapport över hur läget på redaktionen ser ut just nu och hur det den närmast överskådliga framtiden planeras.

Idag

SAOB är en historisk ordbok som beskriver det svenska språket från 1520-talet fram till modern tid. Redaktionen består för närvarande av 23 personer och huserar i Lund. SAOB är, liksom sin systerordbok, *Ordbog over det danske Sprog* (ODS), ett ordboksverk i många band. I dagsläget har 37,5 av de planerade slutgiltiga 38,5 banden getts ut i tryck. Det första bandet gavs ut 1898, och det senaste halvbandet (innehållande ord mellan *vrett* och *väva*) kom 2019. Förutom som tryckt pappersversion publiceras en digital version av ordboken på hemsidan <www.saob.se> (se fig. 1 nedan). Den finns också fritt tillgänglig ihop med Svenska Akademiens två samtidsordböcker, *Svensk ordbok* (SO) och *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL), på ordboksportalen <www.svenska.se>.

Den digitala versionen av SAOB erbjuder basala sökfunktioner: Det är möjligt att söka fram en artikel genom att skriva in ett uppslagsord i sökrutan högst upp på sidan, eller att göra s.k. trunkerade sökningar (med hjälp av jokertecken *), och få en lista över de uppslagsord som innehåller den inskrivna teckenraden. Det går även att söka i hela ordbokstexten genom fritextsökning. Förhoppningen är att kunna utveckla och utöka sökfunktionerna på sikt, men redan nu arbetas det med att öka träffsäkerheten för dagens funktioner, bl.a. genom att i ökad utsträckning lemmatisera och göra böjda ordformer sökbara. Arbetet är också igång (och nästan klart) med att göra olika typer av hänvisningar länkade och klickbara. I skrivande stund är de flesta hänvisningar (med ”jfr” och ”se”) till ord mellan och inom artiklar länkade, liksom så gott som samtliga hänvisningar till källor bland språkproven. För dessa senare länkningar gäller att läsaren genom att klicka på länken får bibliografiska uppgifter om den aktuella källan och, i den mån källan finns digitalt tillgänglig, skickas (ut ur ordboken) till källtexten i sin helhet.

The screenshot shows the SAOB website interface. At the top left is the logo for Svenska Akademiens Ordbok. A search bar at the top right contains the word 'revidera' and a 'Sök' button. Below the search bar are navigation links: 'HEM', 'FRITEXTSÖK', 'OM', 'HJÄLP', and 'KONTAKT'. The main content area displays the entry for 'REVIDERA', including its etymology, historical usage, and a list of related forms. The entry text is as follows:

Publicerad 1958 Lämna synpunkter

REVIDERA *rev'ide+ra* l. *re'1-*, i *Sveal. an. -e'ra*², v. -ade. *vbabot. -ANDE, -ING* (*Chilinstr. 6a (1655)* osv.), -NING (i, *LBorgP 17a (1675)*); -ARE (se *avledn.*); jfr **REVISION**.

+ **ordformer**

+ **Etymologi**

I. tr.: företaga en kritisk granskning l. genomgång av (ngt) i avsikt att konstatera om det behöver förbättras l. ändras i ngt avseende; upptaga (ngt) till (förnyad) prövning; äv. abs.

1) (†) noga l. kritiskt granska l. undersöka l. kontrollera (ngt), besiktiga (ngt), inspektera (ngt). Nils Asserzon skall revidera befästningarna uti Lif- och Ingermanland, huru äre med proviant och ammunition äre försörjde. *RP 3: 3 (1633)*. Dock det är sant, man vet, fruntimmern gärna se / Igenom ändras bref och papper — ja, än mera, / At kurlars gardrobe och linne revidera, / Dess högsta sällhet gör. *RADEMINÉ Goethe 47 (1799)*.

2) med avs. på text o. d.: företaga en (på grund av förändrade förhållanden l. nya erfarenheter l. kunskaper o. d. nödvändig l. önskvärd) bearbetning av (ngt); (kritiskt granska o.) bearbeta (ngt), överarbeta (ngt); genomgå o. korrigera o. d. (ett litterärt verk o. d.) före publiceringen; äv. i p. pf. i mer l. mindre adjektivisk anv.; jfr **9. LUDVIGSSON Norman 1 (c. 1550)**. Vår Svenske Bibél skal medt the förste tryckes, såsom hon nu revideret, öfversedd och corrigeset är. *STERNMAN Riksd. 540 (1602)*. Man kan redigera en handbok, men icke en viss Handbok (ävis. *lyrtohandboken*), hvilken endast kan revideras. *AGARDH BSKr. 11: 218 (1854)*.

On the right side, a dropdown menu is open, showing a list of related forms: 'lista', 'former', 'moment'. The list includes: 'revertier sbst.', 'revetement sbst.', 'revetera v.', 'reveterad ↵', 'reveterande ↵', 'revetering ↵', 'revider sbst.', 'revidera v.', 'reviderad ↵', 'reviderande ↵', 'revidering ↵', 'reviderning ↵', 'reviera v.', 'revierande ↵', 'reviering ↵'.

Fig. 1. Nätversionen av SAOB (<www.saob.se>)

Eftersom arbetet på redaktionen ända sedan starten har varit alfabetiskt styrt – man började med bokstaven A under slutet av 1800-talet, och har arbetat sig framåt mot slutet av alfabetet utan att revidera tidigare skrivna artiklar – finns det mycket i ordboken som är i behov av en uppdatering. Detta gäller förstås inte minst de allra första banden som idag till stora delar kan upplevas som föråldrade.

Nu närmar sig dock arbetet med SAOB färdigställt, och sista halvbandet av ordboken beräknas vara klart ca 2023. Då är tanken att ett omfattande revideringsarbete ska ta vid. Inför denna revidering har ett planeringsarbete påbörjats på redaktionen.

Imorgon?

Startpunkten för revideringsplaneringen var i mycket ett blankt papper: Vad ska göras och hur? När nu efter drygt 120 års arbete möjligheten finns att förbättra, förtydliga och åtgärda brister i ordboken är det inte helt givet i vilken ände man ska börja. För att ringa in relevanta och akuta områden har personalen från redaktionen rest runt på vad som internt kallats för en revideringsturné för att ta emot synpunkter och utbyta perspektiv. Efter ett kort stopp på det 21:a LexicoNordica-symposiet på Schæffergården utanför Köpenhamn, där beskrivningen av fackspråk diskuterades, gjordes anhalt på universiteten i Lund, Göteborg, Växjö, Stockholm, Uppsala och Umeå. Dessutom besöktes Språkrådet i Stockholm. Under varje turnéstopp var ett särskilt ämne eller område uppe för diskussion, bl.a. diskuterades grammatik, etymologi, bruklighetsangivelser, materialfrågor och lemmaurval. Dessutom dryftades allmänna och mer principiella frågor, såsom: Ska SAOB fortsatt vara en diakronisk samtidspråklig ordbok? Vilket material ska beaktas? Vilka redigeringsprinciper ska tillämpas? Vilka tekniska förutsättningar är rimliga att kräva? Osv.

Utifrån den respons som mottogs och ifrån slutsatser från interna revideringsmöten har redaktionen börjat kunna ta ställning i några grundläggande frågor och skissa på möjliga vägar framåt. Bl.a. har man inför det stundande arbetet köpt in ett nytt redigeringsystem (nämligen Digital Publishing System (DPS), utvecklat av det franska företaget IDM). Rent konkret har man även kunnat sammanställa brister i den första upplagan av SAOB som bör åtgärdas. Dessa återges summariskt i följande lista.

Ordboken innehåller i alltför hög grad:

- Kompakt format och svåräst formelartad text
- Svåröverskådliga artiklar
- Svårbegripliga
 - uttalsuppgifter
 - böjnings- och stavningsredovisningar
 - bruklighets- och fackspråksangivelser
 - definitioner
 - förkortningar
- Delvis föråldrad metaspråklig terminologi
- Inkonsekvent användning av metaspråkliga termer
- Obalans i materialet; delvis otillräckligt material
- Ojämn kvalitet på artiklarna

Vägen framåt – revideringens olika delar

Utifrån de brister som ringats in planeras revideringsarbetet bestå av tre huvudsakliga områden: 1) komplettering, 2) korrigerig, uppdatering och samordning och 3) mer djupgående bearbetning. Nedan följer några tankar kring vart och ett av dessa arbetsområden (se Rosqvist & Wendt 2020 för en mer detaljerad beskrivning av dem).

För det första är ett kompletteringsarbete nödvändigt eftersom språket har hunnit

utvecklas under SAOB:s utgivningstid och för att det insamlade material som beskrivs i ordboken har vuxit i omfång under arbetets gång. Nya ord har kommit i bruk som behöver beskrivas i nya artiklar i ordboken (ord som *cool* och *dator* saknas t.ex. i SAOB:s första upplaga). Dessutom har nya betydelser och ordanvändningar av redan beskrivna ord uppstått i språket, och de behöver adderas till redan förefintliga artiklar (det gäller t.ex. betydelsen '(bild)symbol' för ordet *ikon*). Vidare anger SAOB första och sista belägg för olika formvarianter och för samtliga betydelser. På detta område har ökningen av insamlat material inneburit att dateringen i flera fall kan justeras. Betydelsen 'enligt vad' hos ordet *såvida* har t.ex. kunnat beläggas tidigare än vad som angavs när artikeln trycktes i SAOB. Sista belägg för variantformen **rösta** av *rosta*, 'värma', kan också flyttas från nu givna 1758 till år 1826, osv. (Se vidare Rosqvist & Wendt 2017 för en diskussion om komplettering av SAOB:s material).

För det andra, och när det gäller korrigerings, uppdatering och samordning, handlar det till stor del om att åtgärda felaktigheter i ordboken. Sådana kan, förutom i fråga om rena korrekturmisslag, bero dels på att den språkvetenskapliga eller redaktionella insikten har hunnit utvecklas sedan den aktuella ordboksartikeln trycktes, dels på att ordboksverket hittills har varit ofullbordat och att ett komplett verk förstås ger en helt annan överblick i fråga om hänvisningar och dylikt. Arbetsområdet omfattar vidare allt ifrån att uppdatera inaktuella bruklighetsangivelser, att bättre samordna etymologier i ordboken och att undvika bruket av olika termer för en och samma företeelse. Det handlar även om att uppdatera definitionsspråket och att ersätta föråldrade stavningar och böjningar osv. (*av* stavades länge i ordboken **af**, *verksamhet* stavades **värksamhet**, och plurala verb böjningar användes i ordbokens metatext ända fram till 1970-talet) och om att upplösa otydliga förkortningar. Arbetet inkluderar också att ta itu med beskrivningen av kontroversiella ord. Ordet *neger* kom t.ex. i tryck i SAOB 1947, och beskrivningen där är föråldrad och olämplig och behöver åtgärdas. (Med avseende på kontroversiella ord i SAOB, jfr äv. Larsson 2009, Bäckerud, Nilsson & Sköldberg 2020).

För det tredje och slutligen har den mer djupgående bearbetningen att göra med att de innehållsrika beskrivningar som gjorts – med facit i hand – ofta skulle kunna göras på ett nytt och bättre sätt, bl.a. genom mer enhetlighet med semantiskt närbesläktade artiklar. I flera fall innebär sådant arbete att hela artiklar måste arbetas om från grunden. Detta arbete kommer troligen att bedrivas med mindre anspråk på fullständighet än det ovan beskrivna. Den första upplagan av SAOB kommer att innehålla drygt 500 000 uppslagsord, och det har tagit över 120 år att färdigställa dem. Det är därför inte rimligt att anta att flertalet av dem ska kunna omstöpas inom den närmast åskådliga framtiden. Av de tre olika arbetsområdena är detta för närvarande mest ovisst, och en prioriteringsordning måste till.

Slutord och slutsats

Det är i dagens planeringsstadium förstået svårt att se in i framtiden om hur den färdiga ordboken ska se ut och presenteras, men redaktionen har några klara mål med revideringen av SAOB.

Den andra upplagan av ordboken ska vara bättre paketerad: den ska grafiskt sett vara luftigare och mindre kompakt, olika informationskategorier ska skiljas tydligare åt. Ordboken ska innehålla tydligt utformade definitioner formulerade på ett modernt språk. Vidare ska den inte innehålla kryptiska förkortningar och föråldrad terminologi. SAOB ska vara en digital ordbok i egen rätt, och inte en digital version av en tryckt förlaga. Den bör uppdateras kontinuerligt. Genom komplettering av nytt material kommer lemmaurvalet att göras mer relevant.

Arbetet med revideringen har nu bara börjat – redaktionen ser fram emot en spännande framtid.

Litteratur

- Bäckerud, Erik, Pär Nilsson & Emma Sköldberg. 2020. ”Så används Svenska Akademiens ordböcker på nätet. Implicit och explicit feedback.” I: Sandström, C., U.-M. Forsberg, C. af Hällström-Reijonen, M. Lehtonen & K. Ruppel (red.), *Nordiska studier i lexikografi 15. Rapport från den 15 konferensen om lexikografi i Norden. Helsingfors 2019*. Helsingfors: Nordiska föreningen för lexikografi. S. 91-101.
- ODS = *Ordbog Over det Danske Sprog*. grundlagt af Verner Dahlerup, udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, bd 1–28, København 1918–1956. <<https://ordnet.dk/ods>>.
- Larsson, Lennart, 2009. ”Hur märker användaren av SAOB de 110 åren mellan A och TYNA?” I: *Språk och Stil 19* (ny följd). S. 35–52.
- Rosqvist, Bodil, & Bo-A. Wendt. 2017. ”Gammalt projekt och nya resurser – SAOB:s hantering av nyttillkomna elektroniska textmängder”. I: Ásta Svavarsdóttir, Halldóra Jónsdóttir & Thórdís Úlvarsdóttir (red.), *Nordiske Studier i Leksikografi 14. Rapport fra Konference om Leksikografi i Norden. Reykjavik 2017*. Reykjavik: Nordisk Forening for Leksikografi. S. 214-221.
- Rosqvist, Bodil, & Bo-A. Wendt 2020. ”Inför den framtida revideringen av SAOB”. I: D. Sävborg, E. L. Asu & A. Laanemets (red), *Nordistica Tartuensia 21. Studier i svensk språkhistoria 15. Språkmöte och språkhistoria*. Tartu: University of Tartu Press. S. 242-253.
- SAOB = *Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien*. 1893-. Lund. <<https://www.saob.se>> och <<https://www.svenska.se>>.
- SAOL = *Svenska Akademiens ordlista*. 2015. 14 uppl. Stockholm: Norstedts. <<https://svenska.se>>.
- SO = *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien*. 2009. Stockholm: Norstedts. <<https://svenska.se>>.

Pär Nilsson
Ordboksredaktör
Svenska Akademiens ordboksredaktion
Lund, Sverige
par.nilsson@svenskaakademien.se

FedTerm skal samle hele EU's terminologi i én platform

Lina Henriksen og Sussi Olsen

Hvad er FedTerm

Offentlige institutioner og private virksomheder i EU arbejder med terminologi på mange forskellige måder, men nogle fælles mål for alle er at terminologiarbejdet skal munde ud i korrekt anvendelse af termer samt tidsbesparelser i form af genbrug af det terminologiarbejde som allerede er udført.

FedTerm adresserer disse mål og skal fungere som en platform der giver adgang til alle de terminologisamlinger som findes i virksomheder og offentlige institutioner i hele EU. På den måde vil det være muligt for både virksomheder og offentlige institutioner at tilgå mange forskellige terminologisamlinger fra et og samme sted. Platformens terminologisamlinger skal altså kunne tilgås og ses af alle, men ændringer i eksisterende og oprettelse af nye terminologiske enheder vil kun kunne foretages af en terminologisamlings ejer.

Derudover skal den samlede FedTerm-platform fungere som leverandør af terminologi til EU's automatiske oversættelsessystem eTranslation. Dette oversættelsessystem har de senere år opnået en virkelig høj kvalitet og anvendes i EU's centrale oversættelsesenheder. Systemet er i øvrigt frit tilgængeligt for EU-landenes offentlige forvaltninger samt små og mellemstore virksomheder.

<https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/eTranslation>

Finansiering og baggrund

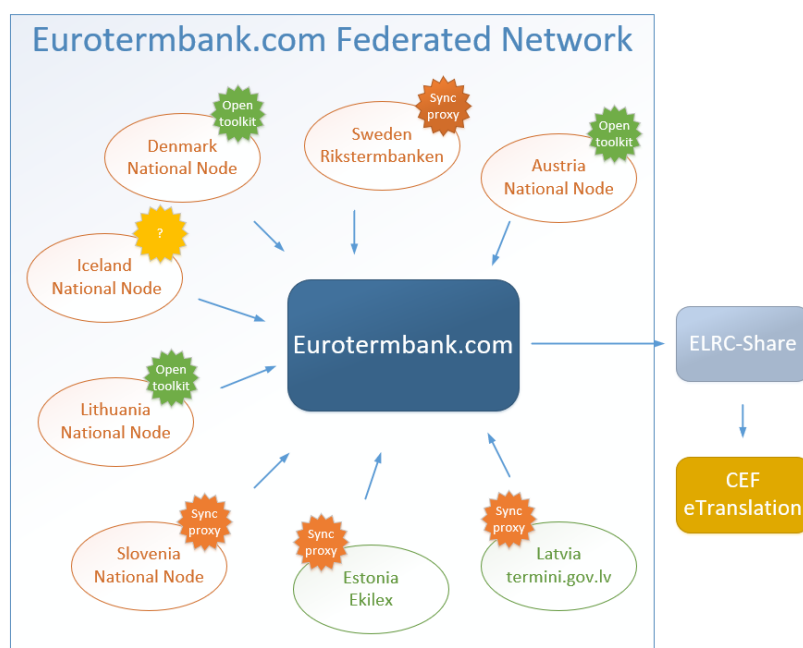
FedTerm (Federated eTranslation TermBank Network) er et EU-projekt som bliver finansieret af THE CONNECTING EUROPE FACILITY (CEF) – TELECOMMUNICATIONS SECTOR PROGRAMME. Projektet har 10 partnere fra forskellige EU-lande (Danmark, Sverige, Island, Estland, Letland, Litauen, Østrig og Slovenien), som foruden koordinatoren fra det lettiske firma Tilde omfatter en række offentlige institutioner. Næsten alle partnere i projektet arbejder med det pågældende lands nationale terminologi på forskellige måder, og flere partnere "ejer" og vedligeholder en central national terminologisamling. I Danmark har vi ikke en national terminologisamling, og den danske partner i projektet er NorS, Københavns Universitet. Vores opgave i projektet er at sørge for at dansk terminologi kommer til at indgå i FedTerm.

EuroTermBank som FedTerms centrale del

EuroTermBank (www.eurotermbank.com), som blev etableret i 2006, skal udgøre den centrale del af FedTerm. EuroTermBank indeholder 4,6 mio. terminologiske enheder, over 14 mio. termer på i alt 41 sprog, og er allerede forbundet med flere andre termbanker, som fx IATE. Det betyder at EuroTermBank allerede har etableret samarbejder med institutioner på tværs af landegrænser og har implementeret rutiner til udveksling af mange forskellige data.

Derfor vil det næste skridt, som vil involvere samarbejde med endnu flere institutioner/virksomheder og udveksling af endnu flere data, ikke være så stort, men egentlig mest være en videreudvikling af allerede etablerede rutiner og procedurer.

Ud over EuroTermBank skal FedTerm nemlig også råde over den terminologi som findes i de forskellige landes offentlige og private sektor gennem et antal lokale satellitter. Disse satellitter skal i første omgang sættes op af projektets partnere og senere af interesserede aktører i de forskellige lande. I disse satellitter kan institutioner og virksomheder således lagre deres lokale terminologi og dele den med hele EU. De lokale satellitter vil nemlig være knyttet til den centrale netværksknode, EuroTermBank, som de regelmæssigt vil blive synkroniseret med. Således vil FedTerm tage højde for en af de helt store udfordringer som terminologiejere ofte synes er forbundet med at give bidrag til termbanker med mange bidragsydere: Det er afgørende at den terminologi man deler, altid findes i den nyeste opdaterede version (så man ikke risikerer at sprogmedarbejderne anvender forældet terminologi), og det må ikke give ekstra arbejde. Den udfordring er løst i det nye FedTerm-netværk.



Nationale samlinger som FedTerms satellitter

Et af de vigtigste krav til netværket er at nye aktører relativt enkelt skal kunne slutte sig til netværket via en netværkssatellit. En forudsætning for at kunne tilslutte sig og oprette en satellit er at man er indehaver af en eller flere eksisterende terminologisamlinger som man ønsker at dele med netværket og resten af Europa, eller har til hensigt at oprette en ny terminologisamling.

For at terminologiejere nemt og hurtigt kan oprette en satellit, udvikles en række værktøjer som kaldes Open Terminology Toolkit. Ejere af terminologi kan også tilslutte sig FedTerm med deres eksisterende terminologisystem, men det kræver at dataindhold og datastruktur i den eksisterende termbank gøres kompatibel med EuroTermBank således at synkronisering kan foretages. Et af kravene for synkroniseringen er at terminologien konverteres til standarddataformatet TBX.

FedTerm i fremtiden

FedTerm forventes at indtage en meget central plads i forbindelse med oversættelses- og terminologiarbejde i både EU's offentlige forvaltninger og private virksomheder. Lande som

bidrager med terminologi til FedTerm, bidrager samtidig til en standardisering af den nationale terminologi – en standardisering som efterspørges af flere aktører i Danmark da standardisering muliggør og letter samarbejde på tværs af institutioner. Samtidig bidrager terminologien i FedTerm til at oversættelsessystemet eTranslation leverer automatiske oversættelser af bedst mulig kvalitet, hvilket også vil komme det danske samfund til gode. Derfor håber vi at mange danske terminologiudviklere og –ejere vil deltage i FedTerm.

Lina Henriksen
Seniorkonsulent
Institut for Nordiske Studier
og Sprogvidenskab, CST
Københavns Universitet
linah@hum.ku.dk

Sussi Olsen
Videnskabelig medarbejder
Institut for Nordiske Studier
og Sprogvidenskab, CST
Københavns Universitet
saolsen@hum.ku.dk

Kend din leksikograf! –

Denne gang giver vi ordet til Viggo Sørensen, der er redaktør ved *Jysk Ordbog* og 2000-2021 tillige var leder af ordbogen.

Hvornår og hvordan kom du til at arbejde med faget?

Via studentearbejde for Peter Skautrup 1962ff., hvor jeg (sammen med andre danskstuderende) excerperede ældre kildemateriale til brug for *Jysk Ordbog*. Det førte 5-6 år senere til, at jeg blev optaget som yngstemand i *Jysk Ordbogs* redaktion.

Hvad kan du lide ved leksikografi?

I starten var jeg mest fascineret af lydsiden (med den historiske lydudvikling). Siden er indholdssiden blevet det vigtigste (fordi den afspejler kulturændringerne i vores historie).

Hvad bryder du dig ikke om ved feltet?

Nødvendigheden af også at skulle tærse sig gennem uinteressante ord. Her tænker jeg på yngre indlån fra rigsdansk, som i høj grad præger yngre jysk, men kulturhistorisk ikke fortæller andet end den kendsgerning, at købstadskulturen udkonkurrerede den gamle landbokultur. Efter et nøje skøn kan nogle af disse indlån udelades i *Jysk Ordbog*.

Har du nogen leksikografiske kæpheste?

Ja, arveord (som *gøre* og *lægge*), der hen over lange tidsrum har knopskudt betydninger og har indgået et hav af faste forbindelser, så den semantiske sammenhæng gennem hele ordet er gået fløjten for en nutidsbruger. Det er spændende – og risikabelt, i betragtning af manglende skriftlige kilder bagud – at forestille sig udviklingen af de forskelligartede betydninger og formidle denne forestilling til ordbogens brugere.

Hvad er du mest stolt af at have lavet?

Pudsigt nok alligevel et ungdomsprojekt. Brugen af materiale fra Torsten Balles seddelsamling og båndudskrifter fra Thy viste, at accent-1-ord (historiske énstavellesord) næsten konsekvent fik accent-2-karakter (som var det historisk set et tostavellesord), når brugt som førsteled i sammensætning (*bå'g* = bag, men *bå·gdi'el* = bagdel, jf. *bå·g* = bage). Ved omfattende opslag i *Jysk Ordbogs* samlinger viste reglen sig at være fællesjysk (med få veldefinerede undtagelser). Det affødte en conferenceartikel i 1985.

Hvad er din største bommert?

Ikke en redaktionel (skønt man begår masser af småfejl, som man selv eller en kollega får rettet senere). Men en formuleringsfadæse: I *Ord & Sag* 14 skrev jeg om tordensten og kom ind på ældre tiders rædsel for lynnedslag og gårdbrand. Ved optrækkende tordenvejr holdt man sig om natten oppe til tordenkaffe i folkestuen, ængstelige og – som jeg skrev – *beredne*. De gamle landboer værnede om deres dyr, men tage dem med ind i folkestuen, svinge sig op på dem (med dukket hoved under det lave loft), det gjorde man godt nok ikke – torden eller ej! Hvad jeg mente, var: *beredte*.

Fortæl en god leksikografisk anekdote

Da jeg som leksikograf mødte et spøgelse! Under opslagsformen *knude* lå i Jysk Ordbogs seddelsamling ikke kun det forventelige stof, men også en seddel med Blichers *kyndelmisse slår sin knude* (om hård midvinter). Op mod 100 andre kilder kendte *kyndelmisse(-)knude* (i ét eller to ord), men ingen et sådant *knude* uden for netop dén forbindelse. Forbindelsen kan spores tilbage til et vandrerim om hård midvinter, kendt fra Limfjorden og sydpå: *kyndelmisse knude holder derude / med to hvide stude* (el.lign.). En østfynsk modsvarighed sandsynliggjorde, at der egentlig er tale om *kyndelmisse knug* (på jysk *knog* = fygning), men at ordet ved rimtvang (til *-ude, stude*) hurtigt fik formen *knude* (og nogle steder siden er blevet personificeret til *Kyndelmisse-Knud*). Så et *knude2* kunne manes i jorden, og alt ovenstående (og mere til) kunne i Jysk Ordbog bedst fortælles i en sammen-sætnings-artikel *kyndelmisse-knude/*.

Beskriv en typisk leksikografisk arbejdsdag/arbejdsproces for dig

Lige nu, det seneste år under coronarestriktionerne: Møder typisk kl. ca. 07.30. Tjekker indgående post. Besvarer evt. forespørgsler til Jysk Ordbog. Læser materiale af fra hjemmearbejdet (sedler og evt. faglitteratur), indtaster redaktion i iLEX eller går i gang med opdateringer i Jysk Ordbogs basismateriale (Redaktionsregler, kildefortegnelse, Atlasdel). Afbrudt af formiddagskaffe kl. ca. 10 (hvis der er andre til stede på centret). Tager hjem til frokost kl. ca. 12.30. Resten af eftermiddagen: listning og ordning af hjemlånt seddelmateriale mhp. redaktion af artikler i Jysk Ordbog. Herligt, at man tit gør sære iagttagelser, der bryder rutinen.

Hvilket opslagsværk kan du ikke undvære?

Først om fremmest ODS! Men ville sandeligt også nødtigt undvære Feilbergs jyske ordbog, Ømålsordbogen, Norsk Ordbok og SAOB. Og så er der jo alle de jyske dialektmonografier, primært Espegaard's Vendsysselordbog.

Har du en leksikografisk våd drøm?

Ikke som privatperson; det er jeg for gammel til. Men jeg håber, at alle de store danske ordbøger (rigssproglige, dialektale og historiske) med tiden vil blive samlet under en fælles leksikalsk portal, inden for hvilken læsere kan krydslinke sig rundt.

Viggo Sørensen
Redaktør ved Jysk Ordbog
(efter 1/3 2021 som pensioneret medarbejder)
Peter Skautrup Centret, Aarhus Universitet
jysvs@cc.au.dk



Kort nyt fra den leksikografiske verden

På denne plads bringer LEDA-Nyt korte nyheder fra den leksikografiske verden. Alle redaktioner og enkeltpersoner opfordres til at sende korte, telegramagtige nyheder ind til LEDA-Nyt. Omfanget er maks. 200 ord. Nyhederne sendes til Asgerd Gudiksen, gudik@hum.ku.dk. Deadline for LEDA-Nyt 72 er 1. oktober 2021.



Nordterm 2021

Nordterm, der er et samarbejdsforum for nordiske terminologiorganisationer, holder hvert andet år en fællesnordisk konference. I år arrangerer Terminologicentralen TSK konferencen i samarbejde med Helsingfors Universitet. Nordterm 2021 afholdes den 1.-2. juni som et gratis webinar med temaet ”Begreppsarbete och informationshantering”. Læs mere på konferencens hjemmeside: http://www.tsk.fi/tsk/sv/nordterm_2021-544.html. K k
Susanne Lervad, Center for Tekstiltforskning

Eleventh International Conference on Historical Lexicography and Lexicology.

Konferencen skulle have fundet sted i Rioja i juni 2020, men er blevet udsat til 16.-18. juni 2021. Fristen for indsendelse af abstracts er blevet forlænget til **31. marts 2021**. Læs mere på <https://www.nerthusproject.com/events>.
Redaktionen

EURALEX

Den 19. EURALEX-konference er blevet udsat til 7.-11. september 2021. Den vil stadig foregå i Alexandroupolis, Grækenland. Temaet for konferencen er *Lexicography for inclusion*. Læs mere på konferencens hjemmeside: <https://euralex2020.gr/>.
Redaktionen

AFRILEX

AFRILEX (The African Association for Lexicography), der er det afrikanske modstykke til EURALEX, afholder den 29. og 30. juni 2021 The 25th International AFRILEX Conference. Konferencen afholdes udelukkende online. Deadline for abstracts er **31. marts 2021**. Læs mere om konferencen og indsendelse af abstracts her: <https://www.afrilex.co.za/>.
Redaktionen

Den 16. Konference om Leksikografi i Norden

Arrangørerne af næste nordiske konference har som tidligere omtalt i LEDA-Nyt udsat konferencen til 2022. Den foregår i Lund den 27.-29. april 2022 og indledes traditionen tro af en uformel sammenkomst aften før, altså den 26. april. Tilmeldingen af abstract begynder

i september 2021 og slutter i november 2021. Næste **rundskrivelse** udsendes september. Hvis man ikke er på postlisten, kan man komme det ved at kontakte konferencen på nfl2022@saob.se. Konferencens hjemmeside er: <https://www.nordisk-leksikografi.com/konferenser/konferens-lund-2022/>.

Redaktionen

Foredragsrække om dansk sprog på Vartov

Det man siger, er man selv. Sproget påvirker det liv der udspiller sig mellem os og former os som individer og som samfund. Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs store værk *Dansk Sproghistorie* 1-6 fortæller det danske sprogs historie fra de ældste runeindskrifter til nutidens digitale tekster. Over fem onsdage i efteråret (med start d. 8. september) vil foredragsrækken berøre centrale og finurlige temaer i den danske sproghistorie – fra Gorm den Gamle til Kim Larsen – og vil derigennem forsøge at kortlægge den betydning sproget har for kultur og identitet. Læs mere på <https://grundtvig.dk/event/dansk-sproghistorie-hvor-kommer-ordene-fra-baade-de-talte-og-de-skrevne/>.

Fra Grundtvigsk Forums program

Andre konferencer på DIGHUMLAB's hjemmeside

Som nævnt i LEDA-Nyt 70 har DIGHUMLAB's hjemmeside ofte arrangementer af interesse for leksikografer. Læs fx om CLARIN 2021: <https://dighumlab.org/news/>.

Redaktionen

Grammatiske termer – en ny opslagsbog om grammatik



Den 18. december 2020 udgav Dansk Sprognævn en ny opslagsbog, *Grammatiske termer*. Den indeholder 275 termer i alfabetisk orden. Termerne er forsynet med en definition, relevante eksempler, synonymer og henvisninger til beslægtede termer. 21 faktabokse og oversigter giver overblik og konkrete råd. Bogen viderefører den terminologi som den danske grammatiktradition bygger på, senest i *Grammatik over det Danske Sprog*, men er også udstyret med en nøgle fra andre grammatiske terminologier og traditioner til den danske. Over 400 henvisninger hjælper læseren hurtigt hen til det opslagsord hvor det sproglige begreb er defineret og beskrevet. Bogens forfattere er Lars Heltoft, professor ved Københavns Universitet, Eva Skafte Jensen, seniorforsker ved Dansk Sprognævn, Ida Elisabeth Mørch, seniorkonsulent ved Dansk Sprognævn, og Jørgen Schack, seniorforsker ved Dansk Sprognævn. Bogen kan købes hos boghandlen eller på Bogpriser.dk.

Ida Elisabeth Mørch, Dansk Sprognævn

Bornholmsk Ordbog er online

Bornholmsk Ordbog er kommet på nettet. Der er tale om en såkaldt metaordbog, som forener en lang række bornholmske glossarer i én database, således at man fra én søgning kan få et samlet resultat med relevante artikler fra alle metaordbogens glossarer. Størstedelen af materialet har ikke tidligere været udgivet. Bornholmsk Ordbog giver også adgang til en række andre ressourcer, herunder et søgbart korpus af bornholmske dialekttekster. Ordbogen, der hører hjemme ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab (NorS) på Københavns Universitet, er blevet til i et frugtbart *crowd sourcing* baseret samarbejde mellem forskere og et stort antal frivillige bornholmere. Arbejdet på ordbogen og de øvrige ressourcer fortsætter i de kommende måneder, hvor flere glossarer, tekster og en interaktiv grammatik linket til ordbogens database vil blive publiceret. Under forudsætning af tilstrækkelige bevillinger er der med udviklingen af en sådan sprogportal skabt grundlag for, at egentlig redigering af en ny stort anlagt bornholmsk ordbog udarbejdet på videnskabeligt grundlag kan påbegyndes, således at det bornholmske ordbogsprojekt kan træde endegyldigt ud af den dvale, det har befundet sig siden slutningen af 1940'erne. Ordbogen findes på <https://bornholmskordbog.ku.dk>.

Alex Speed Kjeldsen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab.

